

Przedmowa

Niniejsza monografia jest podsumowaniem wieloletnich przemyśleń i doświadczeń zawodowych autora nad praktyką stosowania prawa oraz efektywnym wspieraniem wstępnego postępowania karnego instrumentami prawnymi przypisanymi do funkcji wykrywczej (czynności operacyjno-rozpoznawcze w typowaniu źródeł dowodowych), a także konieczną transformacją materiału zgromadzonego w ramach prawa policyjnego, w celu realizacji założeń funkcji dowodowej (dział V KPK). Zarówno funkcja wykrywcza, jak i funkcja dowodowa dla zdynamizowania i zsynchronizowania skutecznego procesu neutralizacji skali i dynamiki przestępczości jest aktywnie wspierana osiągnięciami kryminalistyki, medycyny sądowej, kryminologii, antropologii i innych nauk. W praktyce organów ścigania często wykorzystuje się nowe zdobycze naukowe dynamicznie rozwijającej się kryminalistyki w identyfikacji zabezpieczonych na miejscu zdarzenia śladów dowodowych, co stanowi podstawę do podejmowania umorzonych spraw z powodu niewykrycia sprawców¹. Rozważania autora dotyczą materii prawa dowodowego, gałęzi prawa, która obecnie ulega dopiero legislacyjnej krystalizacji i wymusza na organach ochrony prawnej konieczne zmiany organizacyjne i przewartościowanie mentalności (w tym przebudowy prokuratury śledczej na sądową) oraz większej aktywności stron procesowych w kontradiktoryjnym postępowaniu przed sądem.

Monografia w podstawowych założeniach ma przybliżyć czytelnikowi skomplikowaną problematykę związaną z uzyskiwaniem i wykorzystywaniem dowodów (osobowych, rzeczowych i środków dowodowych) w procesie karnym, uzbrojenia oskarżonego w instrumenty prawne efektywnej kontroli wartości procesowej pola dowodowego oraz skutków i następstw naruszenia (obrazy) prawa dowodowego przez organy

---

¹ Poprawne, zgodnie z zasadami taktyki i techniki zabezpieczenie śladów kryminalistycznych na miejscu zdarzenia to nadal pięta Achilleusa organów ścigania (Policji). Obecnie ponownie w skali kraju komend wojewódzkich Policji wraca się do analizy wykorzystania śladów kryminalistycznych zdeponowanych w aktach umorzonych z powodu niewykrycia śledztw wyczerpujących znamiona zabójstw pod kątem ich identyfikacji w celu wykrycia sprawców. Przykładem jest sprawa 46-letniego *Stawomira G.*, który przed 20 laty dokonał niewykrytego przez organy ścigania zabójstwa *J. Sandeckiej*, z obecnym wykorzystaniem możliwości naukowej kryminalistyki w zakresie identyfikacji genotypu DNA, dowodowych śladów biologicznych nośnika zabezpieczonych w toku oględzin na miejscu zdarzenia. Obecnie w Wydziale Biologii KGP w budowanych zbiorach zdeponowane jest 50 tys. profili DNA. Szerzej zagadnienie nowych metod wykrywczych śladów kryminalistycznych porusza *R. Zdybel*, *Osmologia*. Dowody zapachowe w kryminalistyczne, Przemysł 2009.

ochrony prawnej warunkującej roszczenie odszkodowawcze i zadośćuczynieniowe od Skarbu Państwa.

W zamyśle autora publikacja ma w sposób przystępny przybliżyć Czytelnikowi skomplikowane zagadnienia wstępnego postępowania karnego, weryfikacji materiału procesowego, pozyskiwania źródeł dowodowych, aspektów funkcji wykrywczej i jej znaczenia w aktywizacji materiału procesowego w ramach funkcji dowodowej. Warstwa merytoryczna opracowania może też stanowić wyjściowy prakseologiczny materiał do dalszego porządkowania prawa karnego zarówno materialnego, jak i procesowego dla utrzymania niezbędnego zaufania społecznego zarówno do wewnętrznego systemu prawnego, jak i do organów ochrony prawnej. W efekcie praca w podnoszonej dysertacji zmierza do poprawy niezbyt wysokiej wykrywalności (szczególnie przeciwko mieniu) uciążliwej przestępczości pospolitej oraz konieczności stabilizacji prawa w zakresie spersonifikowania odpowiedzialności za wdrażane czynności wykrywczo-dowodowe². Porządkowanie systemu prawa – nie tylko karnego – jest niezbędne, zwłaszcza że obecnie Trybunał Konstytucyjny (sąd prawa)³ i Sąd Najwyższy (sąd faktu)⁴ nie są legitymizowane do dokonywania powszechnej wykładni prawa, zaś obowiązujący

---

² Utrzymująca się niska wykrywalność przestępstw przeciwko mieniu jest skutkiem i następstwem braku determinacji policji w skutecznym wdrażaniu instrumentów pracy operacyjno-rozpoznawczej (rozpoznania posesyjnego przez dzielnicowych) w ramach funkcji wykrywczej postępowania. W 2014 r. odnotowano 174 900 kradzieży mienia (średnio co 3 minuty, a w przypadku samochodów co 30 sekund), przy wykrywalności jednej trzeciej sprawców (dane nie uwzględniają tzw. ciemnej liczby zaniechania zgłaszania kradzieży przez poszkodowanych w przekonaniu o nieuchronnym umorzeniu postępowania z powodu braku możliwości wykrycia sprawców). Na ten obraz negatywnej wykrywalności przestępstw rzutuje też fakt nadmiernego obciążenia policjantów prowadzonymi postępowaniami (70–80 spraw w toku) oraz cyklicznie wdrażane oszczędności. Większość spraw z powodu braku wdrożenia kosztownych ekspertyz kryminalistycznych jest uznawana w wewnętrznych poleceniach jako nierokująca na wykrycie i w krótkim okresie prowadzenia umarzana. W ujęciu danych policyjnych liczba kradzieży spada (w 2013 r. odnotowano 215 tys.), co jest wynikiem głównie liberalizacji prawa karnego i wprowadzenia do obrotu prawnego norm podnoszących próg wartości kradzieży mienia z kwoty 250 zł na 430 zł. W ten sposób pozornie odwrotnie do odczucia społecznego w sprawozdawczości zneutralizowano stan zagrożenia przestępczością pospolitą, przesuwając kradzieże o wartości mienia poniżej 430 zł do wykroczeń, których ściganie ulega przedawnieniu po roku, dodatkowo zwiększając bezkarność sprawców. Rozpoznanie operacyjne środowisk i zjawisk kryminogennych (niekiedy z pokoleniowymi tradycjami) w zwalczaniu i neutralizacji przestępczości kryminalnej jest szczególnie istotne, bowiem – co wykazano w pracy – niska jakość realizacji instrumentów funkcji wykrywczej (zwłaszcza w deprecjonowaniu wyprofilowanego w policji etatu dzielnicowego w zakresie niezbędnego rozpoznania posesyjnego) w izolacyjnym charakterze wykonania założeń funkcji dowodowej postępowania prowadzi do marginalizacji pola dowodowego, a w konsekwencji do jego umorzenia z powodu niewykrycia sprawców. Patrz także E. Moszczuk, *Policja. Socjologiczne studium funkcjonowania instytucji*, Rzeszów 2013, s. 248–249, 250, 255, 258, 260.

³ Ustawa z 25.6.2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 293).

⁴ Ustawa z 23.11.2002 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 499 ze zm.), w brzmieniu od 4.4.2016 r.

w obrocie prawnym Kodeks karny od 1998 r. był już 60 razy nowelizowany (średnio 3–4 razy w roku).

Podstawowym zagadnieniem monografii jest przedstawienie – w kontekście obowiązującego porządku prawnego i usankcjonowanej procedury karnej oraz praktyki organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości – roli, miejsca i znaczenia funkcji wykrywczej postępowania karnego w realizacji celów postępowania dowodowego na poszczególnych etapach procesu karnego. W tym aspekcie wyeksponowana została „usługodawcza” rola i znaczenie funkcji wykrywczej postępowania karnego dla uzyskania (wytypowania) środków dowodowych oraz ich transformacji procesowej do ostatecznej oceny sądu w postępowaniu kontradiktoryjnym (walki na argumenty dowodowe stron). Pominiecie możliwości identyfikacyjno-typujących źródeł dowodowych funkcji wykrywczej w postępowaniu karnym i osadzenie materiału procesowego wyłącznie na założeniach sformalizowanej funkcji dowodowej doprowadza nieuchronnie i ostatecznie do zawężenia tak możliwości wykrywczych, jak i dowodowych.

W zamyśle twórczym praca łączy rozważania teoretyczne z praktycznymi aspektami skuteczności stosowania instrumentów prawnych funkcji wykrywczej i funkcji dowodowej na etapie wstępnego postępowania karnego w ujęciu zasad nowego modelu procesu kontradiktoryjnego (kryteriów weryfikacji dowodów w tym procesie). Powiązanie obu kompatybilnych funkcji wykrywczej i funkcji dowodowej z naukowymi zdobyczami kryminalistyki, kryminologii, medycyny sądowej, genetyki i innych nauk ma służyć racjonalizacji nie tylko rozwiązań prawnych formalnego prawa karnego, lecz także podniesieniu skuteczności działania organów ścigania (ochrony prawnej). Skuteczność stosowania prawa karnego i sprawność wykrywcza organów ścigania nie mogą pozostawać wyłącznie w sferze rozważań i dywagacji teoretycznych bez konieczności odniesienia do praktyki (działań) prospołecznych. Implementacja (inkorporacja) prawa międzynarodowego (europejskiego) do wewnętrznego systemu prawnego państwa powoduje konieczność uruchomienia procesów oddolnych unifikacji i standaryzacji norm (poprawności legislacyjnej) oraz kreuje niezbędne dla systemu prawnego państwa zaufanie społeczne, co jest szczególnie istotne w demokratycznym państwie prawnym.